

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΝΔΟΚΡΙΝΟΛΟΓΙΑΣ

ΑΛΚΑΙΟΥ 10 • 115 28 ΙΛΙΣΙΑ • ΤΗΛ.-FAX: 210 77 74 607

www.hsge.gr

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΥΛΛΗΨΗ

Οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος

Μέρος Δεύτερο

ΑΘΗΝΑ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2005

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΗ - ΕΚΔΟΤΗΣ:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΝΔΟΚΡΙΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΑΛΚΑΙΟΥ 10 – 115 28 ΙΛΙΣΙΑ
ΤΗΛ.-FAX: 210 77 74 607
www.hsge.gr

Copyright:

Ελληνική Εταιρεία Γυναικολογικής Ενδοκρινολογίας

Συντ. Τίτλος: Ενημερωτική Έκδοση

ΕΚΔΟΤΗΣ: Αθανάσιος Χρυσικόπουλος

Τριμηνιαία έκδοση

Εκδίδεται σε 2.000 αντίτυπα

Επιμέλεια εκτύπωσης, σελιδοποίηση: MEDLINE

Τεύχος 7

ΚΩΔΙΚΟΣ: 7058

Copyright:

Τα δημοσιευμένα άρθρα είναι ιδιοκτησία του περιοδικού “ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ” και απαγορεύεται μερική ή ολική αναδημοσίευσή τους χωρίς την έγγραφη συγκατάθεση του Διευθυντού Σύνταξης. Για την αναπαραγωγή εικόνων, σχεδίων και πινάκων απαιτείται επίσης σχετική έγκριση και αναφορά της πηγής.

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΝΔΟΚΡΙΝΟΛΟΓΙΑΣ**

ΑΛΚΑΙΟΥ 10 – 115 28 ΙΛΙΣΙΑ

ΤΗΛ.-FAX: 210 77 74 607

www.hsge.gr

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

**ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ
ΑΝΤΙΣΥΛΛΗΨΗ**

Οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος

Μέρος Δεύτερο

Αθανάσιος Χρυσικόπουλος

Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΑΘΗΝΑ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2005

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΝΔΟΚΡΙΝΟΛΟΓΙΑΣ**

ΑΛΚΑΙΟΥ 10 – 115 28 ΙΛΙΣΙΑ

ΤΗΛ.-FAX: 210 77 74 607

www.hsge.gr

**ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΔΙΟΡΙΣΜΕΝΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΝΔΟΚΡΙΝΟΛΟΓΙΑΣ**

(Απόφαση Πρωτοδικείου Αθηνών Αριθμ. 3648//31-05-2005)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ	Αθανάσιος Χρυσικόπουλος
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ	Οδυσσέας Γρηγορίου
ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ	Νικόλαος Βιτωράτος
ΤΑΜΙΑΣ	Ευθύμιος Δεληγεώργλου
ΜΕΛΟΣ	Γεώργιος Ιατράκης

Επιστολή του Διοικητικού Συμβουλίου

Αγαπητό Μέλος,

Είτε διότι ήσOUNA παρών ή το πληροφορήθηκες από την ιστοσελίδα της Εταιρείας, θα έμαθες ότι στις 29 Ιανουαρίου 2005 πραγματοποιήθηκε, στα πλαίσια του 15ου Ετήσιου Πανελληνίου Σεμιναρίου Γυναικολογικής Ενδοκρινολογίας, η Γενική Συνέλευση (ΓΣ) των μελών της Εταιρείας.

Σε αυτή τη Γενική Συνέλευση, που είχε απαρτία, αποφασίστηκε ομόφωνα η τροποποίηση μερικών άρθρων του καταστατικού που ισχύει από την ίδρυση της Εταιρείας (1990). Το Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ), που έκανε τη σχετική πρόταση, θεωρεί την τροποποίηση αναγκαία για την είσοδο περισσότερων μελών της Εταιρείας στο ΔΣ καθώς και για την πιο ευέλικτη διοίκησή της.

Με την περαίωση της ΓΣ κινήθηκε η εκλογική διαδικασία για την εκλογή του νέου ΔΣ της Εταιρείας αφού είχε παρέλθει τετραετία όπως ορίζει το παλαιό - και πάντοτε ισχύον - καταστατικό. Κατά την εκλογική διαδικασία, η Εφορευτική Επιτροπή διαπίστωσε ότι πολλά καινούργια μέλη που ενεγράφησαν την ίδια ημέρα, ψήφισαν παράνομα, αφού - σύμφωνα με το καταστατικό πάντοτε - η ιδιότητά τους ως μέλος της Εταιρείας δεν είχε εγκριθεί από το απερχόμενο Δ.Σ. Η παρατυπία ενδυναμώθηκε και από τις ενστάσεις που υπέβαλλαν αμέσως μέλη της Εταιρείας και η Εφορευτική Επιτροπή έκρινε την εκλογική διαδικασία, άκυρη.

Παρ' όλα αυτά, το πλειοψηφισαν μέλος της Εταιρείας κ. Γεώργιος Ιατράκης, κάλεσε μέσω του νομικού του συμβούλου, τους επιτυχόντας, σε συνάντηση προκειμένου να συγκροτηθεί το νέο ΔΣ σε σώμα. Όλοι οι "επιτυχόντες", με επιστολή τους, δεν απεδέχθησαν την πρόσκληση και ύστερα από αυτό η Εταιρεία έμεινε ακέφαλη. Το μέλος του παλαιού ΔΣ κ. Νικόλαος Βιτωράτος, με αίτησή του, ζήτησε από το πρωτοδικείο Αθηνών να ορίσει προσωρινό ΔΣ, γεγονός που πραγματοποιήθηκε με απόφαση του Δικαστηρίου στις 31-05-2005 (Αρ. 3641/2005). Η Δικαστής όρισε προσωρινό ΔΣ, αποτελούμενο από τους κ.κ. Χρυσικόπουλο Αθανάσιο (Πρόεδρο), Γρηγορίου Οδυσσέα (Αντιπρόεδρο), Βιτωράτο Νικόλαο (Γεν. Γραμματέα), Δεληγεώρογλου Ευθύμιο (Ταμία) και Ιατράκη Γεώργιο (Μέλος), με σκοπό τη διαχείριση των τρεχουσών αναγκών της Εταιρείας και τη διεξαγωγή καινούργιων εκλογών.

Η Ναπολεόντειος φιλοδοξία του κ. Ιατράκη είχε σοβαρότατες επιπτώσεις στην εύρυθμη λειτουργία της Εταιρείας.

- Δεν εξεδόθησαν οι μονογραφίες Ιανουαρίου - Μαρτίου και Απριλίου - Ιουνίου 2005 επειδή κανένας δεν είχε νόμιμο πρόσβαση στον τραπεζιτικό λογαριασμό της Εταιρείας.
- Χάθηκε το προνόμιο της ταχυδρομικής έκπτωσης κατά 0,85 λεπτά ανά φυλλάδιο που είχε πετύχει το ΔΣ από την Γενική Γραμματεία Τύπου. Η οικονομική επίπτωση ανέρχεται σε 2000 φυλλάδια \times 0,85 \times 4 φορές το χρόνο = 6.800 Ευρώ ετησίως.
- Αμοιβή δικηγόρου για τις προαναφερθείσες ενέργειες, 1.000 Ευρώ.
- Αδυναμία πληρωμής του λογιστή, της ιστοσελίδας καθώς του έγκαιρου “κλεισίματος” ξενοδοχείου για το 16^ο Σεμινάριο του 2006 (αναγκαία προκαταβολή).
- Καθυστέρηση της υποβολής του τροποποιημένου καταστατικού της Εταιρείας κατά 5,5 μήνες.
- Αδυναμία προκήρυξης του ετήσιου βραβείου για την καλύτερη εργασία του 2006.

Το, δικαστικά, διορισμένο ΔΣ υπόσχεται στα μέλη της Εταιρείας ότι θα διορθώσει, ένα μέρος τουλάχιστον, από τα ατοπήματα που προκλήθηκαν με τις ενέργειες του κ. Ιατράκη. Σαν πρώτο δείγμα, η μονογραφία που έχετε στα χέρια σας παρ' όλο το αυξημένο κόστος και τη μεγάλη πίεση του χρόνου.

Κάθε Ναπολέων έχει και το Βατερλώ του.

Με συναδελφικούς χαιρετισμούς,
Το Δικαστικά διορισμένο Διοικητικό Συμβούλιο

ΧΡΗΜΑΤΙΚΟ ΒΡΑΒΕΙΟ 5000,00 Ευρώ

Η Ελληνική Εταιρεία Γυναικολογικής Ενδοκρινολογίας προκηρύσσει για τρίτο χρόνο χρηματικό έπαθλο πέντε χιλιάδων (5.000) Ευρώ για την καλύτερη πειραματική ή όχι εργασία που να άπτεται θέματα Γυναικολογικής Ενδοκρινολογίας και Ανθρώπινης Αναπαραγωγής. Στο διαγωνισμό μπορούν να συμμετάσχουν ειδικευμένοι και ειδικευόμενοι Ιατροί όλων των ειδικοτήτων (καθώς και ομογενείς), που να έχουν Ελληνική ιθαγένεια.

Η εργασία θα πρέπει να είναι πρωτότυπη, δημοσίευτη και να σταλεί σε τρία αντίτυπα στα γραφεία της Εταιρείας Αλκαίου 10, 115 28 Ιλίσια - Αθήνα μέχρι και τις 30 Νοεμβρίου 2005 (σφραγίδα ταχυδρομείου).

Η εργασία θα ενσωματωθεί στις διαλέξεις του 16ου Ετήσιου Πανελληνίου Σεμιναρίου Γυναικολογικής Ενδοκρινολογίας που θα πραγματοποιηθεί στα τέλη Ιανουαρίου 2006 και στον τόμο πρακτικών του Σεμιναρίου.

Κατά τη διάλεξη της εργασίας θα επιδοθεί στον νικητή επιταγή με το ποσό των 5000,00 Ευρώ.

**A. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟΜΟΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ
ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ ΠΟΥ
ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕ Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ**

- 1° Σεμινάριο: Αθήνα, 26-27 Ιανουαρίου 1991
2° Σεμινάριο: Θεσσαλονίκη, 25-26 Ιανουαρίου 1992
3° Σεμινάριο: Αθήνα, 30-31 Ιανουαρίου 1993
4° Σεμινάριο: Θεσσαλονίκη, 29-30 Ιανουαρίου 1994
5° Σεμινάριο: Αθήνα, 27-28 Ιανουαρίου 1995
6° Σεμινάριο: Ηράκλειο, 27-28 Ιανουαρίου 1996
7° Σεμινάριο: Λάρισα, 25-26 Ιανουαρίου 1997
8° Σεμινάριο: Αθήνα, 24-25 Ιανουαρίου 1998
9° Σεμινάριο: Ηράκλειο, 26-27 Ιανουαρίου 1999
10° Σεμινάριο: Αθήνα, 25-26 Ιανουαρίου 2000
11° Σεμινάριο: Αθήνα, 2-3 Φεβρουαρίου 2001
12° Σεμινάριο: Αθήνα, 2-3 Φεβρουαρίου 2002
13° Σεμινάριο: Αθήνα, 25-26 Ιανουαρίου 2003
14° Σεμινάριο: Αθήνα, 30 Ιανουαρίου-1 Φεβρουαρίου 2004
15° Σεμινάριο: Αθήνα, 29-30 Ιανουαρίου 2005

**B. ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΚΔΟΘΗΚΑΝ ΜΕ
ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ*****1. Ορμονική Αντισύλληψη**

Αθανάσιος Χρυσικόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής
Φεβρουάριος, 1991

2. Φυσιολογία του Γεννητικού Συστήματος της Γυναίκας

Χριστόδουλος Γ. Σέγκος, Επίκουρος Καθηγητής
Σεπτέμβριος, 1991

3. Αμηνόρροια

Νικόλαος Θ. Μανιάς, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών
Φεβρουάριος, 1992

4. Πρόκληση Ωθηλακιορρηξίας

Ιωάννης Ε. Μεσσήνης, Αναπληρωτής Καθηγητής
Σεπτέμβριος, 1992

5. Προλακτίνη

Οδυσσέας Γρηγορίου, Επίκουρος Καθηγητής
Φεβρουάριος, 1993

6. Σύνδρομο Πολυκυστικών Ωθηκών

Χριστόδουλος Γ. Σέγκος, Επίκουρος Καθηγητής
Σεπτέμβριος, 1993

7. Ανδρική Στείρωση

Σπύρος Μηλίγκος, Επίκουρος Καθηγητής
Φεβρουάριος, 1994

8. Ενδομητρίωση

Αθανάσιος Χρυσικόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής
Σεπτέμβριος, 1994

9. Θυρεοειδοπάθειες και Κύηση

Γεράσιμος Ε. Κρασσάς, Επίκουρος Καθηγητής
Φεβρουάριος, 1995

10. Το Ωχρο Σωμάτιο

Γεώργιος Πάντος, Διδάκτωρ Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Σεπτέμβριος, 1995

11. Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή

Μηνάς Ι. Μαστρομηνάς, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών
Φεβρουάριος, 1996

- 12. Υπερανδρογονικές Διαταραχές: Υπερτρίχωση, Ακμή**
Γεώργιος Κιντής, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών
Σεπτέμβριος, 1996
- 13. Νέες εξελίξεις στην Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή και Προεμφυτευτική Διάγνωση**
Ελένη Κοντογιάννη, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών
Φεβρουάριος, 1997
- 14. Κλιμακτήριο, Εμμηνόπαυσις**
Χριστόδουλος Γ. Σέγκος, Επίκουρος Καθηγητής
Σεπτέμβριος, 1997
- 15. Δυσλειτουργικές Αιμορραγίες της Μήτρας-Υπερπλασίες. Τα Ανάλογα της GnRH. Αυξητικοί παράγοντες στη Γεννητική λειτουργία**
Χριστόδουλος Γ. Σέγκος, Επίκουρος Καθηγητής
Φεβρουάριος, 1998
- 16. Συγγενής Υπερπλασία του Φλοιού των Επινεφριδίων**
Αθανάσιος Χρυσικόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Σεπτέμβριος, 1998
- 17. Η Ενδοκρινολογία της Μήτρας**
Χρήστος Ανδρεάκος, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών
Φεβρουάριος, 1999
- 18. Οστεοπόρωσις**
Κωνσταντίνος Μαυρουδής, Ενδοκρινολόγος
Σεπτέμβριος, 1999
- 19. Σύνδρομο Πολυκυστικών Ωθηκών με νέα δεδομένα**
Χριστόδουλος Σέγκος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Φεβρουάριος, 2000
- 20. Αδενομύωση: Ενδοκρινολογική ή Ανοσολογική Νόσος;**
Ιωάννης Ματαλλιωτάκης, Επίκουρος Καθηγητής
Ευγένιος Κουμαντάκης, Καθηγητής
Σεπτέμβριος, 2000
- 21. Η GnRH και τα Ανάλογά της**
Γεώργιος Μ. Ιατράκης, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών
Φεβρουάριος, 2001
- 22. Ο Μικρόκοσμος της Αναπαραγωγικής Διαδικασίας**
Αθανάσιος Χρυσικόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Σεπτέμβριος, 2001

23. Κλωνοποίηση

Ελένη Κοντογιάννη, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Λονδίνου
Φεβρουάριος, 2002

24. Ορμονική Αντισύλληψη

Γεώργιος Μ. Ιατράκης, Αναπληρωτής Καθηγητής
Σεπτέμβριος, 2002

25. Πλακούντας: ένας ορμονοπαραγωγός αδένας

Νικόλαος Βιτωράτος, Αναπληρωτής Καθηγητής
Φεβρουάριος, 2003

26. Υπερανδρογονισμός

Γεώργιος Κιντής, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών
Οδυσσέας Γρηγορίου, Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
Σεπτέμβριος 2003

27. Ορμονική αντισύλληψη και καρδιαγγειακά νοσήματα

Αθανάσιος Χρυσικόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
Απρίλιος - Ιούνιος 2004

28. Μαστός**• Το ορμονικό μωσαϊκό του μαστού**

Μαργαρίτα Αναπλιώτου, Αναπλ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών

• Ορμονική θεραπεία στον καρκίνο του μαστού

Αντώνιος Κεραμόπουλος, Επίκ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Διευθυντής
του Κέντρου Μαστού του Θεραπευτηρίου "ΙΑΣΩ"

Οκτώβριος - Δεκέμβριος 2004

29. Ανθρώπινη Γονιμότητα και Αντισύλληψη.**Οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος.** Μέρος πρώτο

Αθανάσιος Χρυσικόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
Ιανουάριος - Μάρτιος 2005

30. Ανθρώπινη Γονιμότητα και Αντισύλληψη.**Οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος.** Μέρος δεύτερο

Αθανάσιος Χρυσικόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
Απρίλιος - Ιούνιος 2005

*Οι Ενημερωτικές Εκδόσεις από 1-21 (1991-2001) κυκλοφορούν με φροντίδα της
Εταιρείας Γυναικολογικής Ενδοκρινολογίας και σε CD

Ο Δ Η Γ Ι Ε Σ**1. Η χρήση της Μετοφορμίνης σε γυναίκες με πολυκυστική νόσο**

Αθανάσιος Χρυσικόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
Ιανουάριος - Μάρτιος 2004

2. Θεραπεία ορμονικής υποκατάστασης και εμμηνόπαυση. Βασικές αρχές συνταγογράφησης (Οδηγίες)

Γεώργιος Κιντής, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών
Οδυσσέας Γρηγορίου, Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
Ιούλιος - Σεπτέμβριος 2004

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΤΗΣ ΕΕΓΕ

Η ηλεκτρονική σελίδα της Ελληνικής Εταιρείας Γυναικολογικής Ενδοκρινολογίας είναι:

<http://www.hsge.gr>

ή απλούστερα

www.hsge.gr

Στην ηλεκτρονική σελίδα μπορείτε να πληροφορηθείτε για:

- *Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και το βιογραφικό τους*
- *Την ιστορική διαδρομή της Εταιρείας*
- *Το καταστατικό της*
- *Τη συνεδριακή της δραστηριότητα*
- *Την εκδοτική της δραστηριότητα*
- *Το επόμενο Σεμινάριο της Εταιρείας και τι περιλαμβάνει*
- *Το ετήσιο χρηματικό έπαθλο των 5000,00 Ευρώ*
- *Γενικές πληροφορίες για εγγραφή, συνδρομές κτλ.*

Για την αποστολή e-mails προς την εταιρεία πληκτρολογείστε:

info@hsge.gr

Για να επικοινωνήσετε με τα μέλη του ΔΣ προσωπικά, πληκτρολογείστε:

eugenios@hsge.gr	με Ευγένιο Κουμαντάκη
nikos@hsge.gr	με Νικόλαο Βιτωράτο
odysseas@hsge.gr	με Οδυσσέα Γρηγορίου
makis@hsge.gr	με Ευθύμιο Δεληγεώρογλου
georg@hsge.gr	με Γεώργιο Ιατράκη
georgios@hsge.gr	με Γεώργιο Κιντή

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΥΛΛΗΨΗ

Οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος*

Δεύτερο Μέρος

11. Υπερπληθυσμός και πείνα63
12. Η αντισύλληψη το 19 ^ο αιώνα66
13. Η επιστήμη βοηθάει το sexus68
14. Ο αιώνας των επαναστάσεων71
Βιβλιογραφία79

*Εισαγωγικό κεφάλαιο στο υπό έκδοση "Οικογενειακός Προγραμματισμός", Αθανάσιος Χρυσικόπουλος, Εκδόσεις Πασχαλίδης, Αθήνα

11. ΥΠΕΡΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΙΝΑ

Κάθε ιστορική φάση έχει και τις φοβίες της. Πριν από χίλια περίπου χρόνια πίστευαν ότι η Κλεψύδρα του χρόνου τελείωσε και έρχεται η Δευτέρα Παρουσία. Πριν από 500 χρόνια ο κόσμος ήταν γεμάτος με μάγισσες και διαβόλους με κέρατα. Σήμερα φοβόμαστε την κρατική τρομοκρατία που μεταφράζεται στην πιθανότητα πυρηνικού πολέμου ή την «προστασία» μας από τους τρομοκράτες.

Τον 19^ο αιώνα, η μεγαλύτερη φοβία υπήρξε ο ανεξέλεγκτος υπερπληθυσμός. Δημιουργός αυτού του πανικού με Ευρωπαϊκές, και όχι μόνο διαστάσεις, ήταν ένας πράος άγγλος πάστορας -οικονομολόγος που άκουγε στο όνομα Thomas Robert Malthus, γιος ενός πλούσιου πατέρα που φρόντισε για τις πολύ καλές σπουδές του.

Επηρεασμένος από τη Γαλλική Επανάσταση και με την ευκαιρία ενός νόμου που ψηφιζόταν τότε για τους φτωχούς, τάχτηκε στην Αντιπολίτευση πιστεύοντας ότι ένας τέτοιος νόμος ήταν πεταμένα λεφτά. Οι φτωχοί θα αποκτούσαν περισσότερα παιδιά και έτσι σε μικρό χρονικό διάστημα θα είχαν την ίδια μίζερη ζωή όπως και πριν. Όποιος δεν έχει χρήματα δεν έχει λόγο ύπαρξης και προ πάντων δεν έχει το δικαίωμα να πολλαπλασιάζεται. Επειδή όμως η σεξουαλική πράξη χωρίς το σκοπό της αναπαραγωγής είναι αμαρτία, έτσι δεν έχουν οι φτωχοί το δικαίωμα να εκφράζουν την σεξουαλικότητά τους. Η συνουσία είναι προνόμιο των πλούσιων και για τους φτωχούς μένει η εγκράτεια.

Τις σκέψεις αυτές τις εξέδωσε κατ' αρχήν ανώνυμα το 1798¹⁰⁷. Παρά τις προσδοκίες του, το βιβλίο εντυπωσίασε. Ο νεαρός Malthus αντιλαμβανόμενος την ανάγκη ότι η θεωρία του χρειάζεται και αποδείξεις, κρέμασε τα άμφια του πάστορα και άρχισε να ταξιδεύει στις ευρωπαϊκές χώρες μαζεύοντας πληθυσμιακό υλικό.

Με το γυρισμό του στην Αγγλία και χρησιμοποιώντας αρκετά επιπόλαια το, ούτως ή άλλως μικρό υλικό, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ανθρωπότητα βρίσκεται μερικά βήματα πριν από την καταστροφή. Ο πληθυσμός, εάν δεν συνέβαιναν καταστρεπτικοί πόλεμοι, θα διπλασιαζόταν κάθε 25 χρόνια και σύμφωνα με τους υπολογισμούς του, το έτος 2000, μόνο η Ευρώπη, θα κατοικείτο από 50 δισεκατομμύρια ανθρώπους. Τις ιδέες αυτές τις παρουσίασε σε ένα καινούργιο βιβλίο -επώνυμα αυτή τη φορά- δίνοντας στους φτωχούς τη συμβουλή «εάν πείσουμε το λαγό να πάει να κοιμηθεί, έχει ίσως η χελώνα την πιθανότητα να τον ξεπεράσει»¹⁰⁸.

Σύμφωνα με τις απόψεις του Malthus, ο λαγός του είχε δύο δυνατότητες. Να αφοσιωθεί στην εγκράτεια ή να γεμίσει τον κόσμο λαγουδάκια.

Και για να μην υπάρχουν αμφιβολίες συμπλήρωνε επηρεασμένος από τον Αγ. Αυγουστίνο -δεν είχε ξεχάσει την ιδιότητά του σαν πάστορας -ότι σε καμμία περίπτωση δεν πρέπει να χρησιμοποιηθούν μέσα που θα απέτρεπαν τις αναπαραγωγικές συνέπειες της συνουσίας. Επομένως το μοναδικό που έμεινε ήταν το «Moral restraint».

Σε αρκετές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις η θεωρία του Malthus ακούστηκε ευχάριστα.

Μέχρι το τέλος του 18^{ου} αιώνα υπήρχε η τάση -μην ξεχνάμε τον πανικό που έσπειρε ο Petty για την εξαφάνιση του ανθρώπινου είδους -να διευκολύνονται οι γάμοι. Στην εποχή του Μέτερνιχ επικρατούσε η τάση να τους δυσκολεύουν. Παρ' όλο ότι η απόφαση αυτή ήταν στα «μέτρα» του Malthus, το αποτέλεσμα στην πληθυσμιακή πολιτική σε ότι αφορά τη μείωση των γεννήσεων δεν άλλαξε. Όπου δυσκολεύονταν οι γάμοι αυξάνονταν τα νόθα παιδιά και όπου οι περιορισμοί ήταν χαλαροί αυξάνονταν τα νόμιμα παιδιά.

Αυτοί όμως που ενθουσιάστηκαν με τον Malthus ήταν οι άγγλοι βιομήχανοι. Όχι βέβαια ότι ήταν πουριτανοί στα θέματα της κρεβατοκάμαρας, αλλά ο Malthus τους έδινε τώρα ένα ισχυρό επιχείρημα. Για τη μίζερη ζωή των εργατών δεν έφταιγαν βέβαια οι εξευτελιστικοί μισθοί αλλά αυτοί οι ίδιοι. Εάν ο λαγός συνήθιζε να κοιμάται χωρίς να ενοχλεί το ταίρι του, τότε θα βελτιωνόταν και το βιωτικό του επίπεδο.

Όσο ο Malthus εντυπωσίασε τους «έχοντες και κατέχοντες», τόσο απέτυχε να πείσει τον απλό άνθρωπο. Όταν οι εργάτες, μετά από δωδεκάωρη δουλειά στο εργοστάσιο, γύριζαν στο σπίτι και ξάπλωναν εξαντλημένοι στο κρεβάτι τους, ξυπνούσε ξαφνικά μέσα τους ο λαγός και τα χάλαγε όλα.

Οι Γάλλοι, κατά περίεργο τρόπο και σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ευρώπη, είχαν καταφέρει να μειωθεί το ποσοστό των γεννήσεων στη δεκαετία του 1790. Η πιθανότερη αιτία αυτής της μείωσης οφειλόνταν στις θεολογικές αντιπαραθέσεις του Cornelius Jannsen που διεκήρυττε ότι το σύγχρονο -17^ο και αρχές 18^{ου} αιώνα- καθολικό δόγμα είχε χαλαρώσει τόσο πολύ ώστε να αντιπροσωπεύει όλα όσα είχε καταδικάσει ο Άγιος Αυγουστίνος. Το αποτέλεσμα του Γιανσενισμού στη Γαλλία ήταν η ευθύνη για την καθημερινή ηθική να περάσει από τους εξομολογητές της Εκκλησίας στην ατομική, αστική συνείδηση, διευκολύνοντας τους ανθρώπους να θεωρούν τις συζυγικές τους σχέσεις όχι σαν θέμα ιεροσύνης αλλά σαν υπόθεση του άνδρα και της γυναίκας¹⁰⁵.

Ακόμα και όσο ζούσε ο δάσκαλος, οι μαθητές του -και είχε πολλούς- κατάλαβαν ότι η θεωρία του, ο Μάλθουσιανισμός, με τον απόλυτο τρόπο που διατυπώθηκε δεν είχε ελπίδες να πείσει τον λαό.

Έτσι, δημιούργησαν μια παραλλαγή, τον Νέο-μάλθουσιανισμό, που υποστήριζε ότι εφ' όσον το σεξουαλικό ένστικτο είναι φυσική εκδήλωση της ζωής, δεν πρέπει να καταπιέζεται. Εάν θέλουμε να βοηθήσουμε την κατάσταση των φτωχών, θα πρέπει να τους δώσουμε μέσα και τρόπους που να επιτρέπουν τον διαχωρισμό του σεξουαλικού ενστίκτου από την αναπαραγωγή. Με τον τρόπο αυτό επισημοποιήθηκε, για πρώτη φορά στην ιστορία, η παμπάλαη, στα ανθρώπινα ήθη, Αντισύλληψη.

Ο Νέο-μάλθουσιανισμός υποστηρίχθηκε από πολλούς συγγραφείς που ο ένας προσπαθούσε να ξεπεράσει τον άλλο με τον τρόπο που θα αποδοθούν πιο λαϊκά, οι τότε γνωστές αντισυλληπτικές μέθοδοι.

Το 1822 ο Francis Place εξέδωσε στο Λονδίνο το «Illustrations and Proofs of the

Principle of Population»¹¹¹ για να ακολουθήσει ένα άλλο με τον τίτλο «What is Love?».

Στην Αμερική δεν ασχολήθηκαν, κατ' αρχήν με το θέμα. Όπως έλεγε και ο Thomas Jefferson «στην Ευρώπη ο στόχος είναι να αξιοποιηθεί όσο το δυνατόν περισσότερο η γη αφού αφθονεί το εργατικό δυναμικό. Εμείς εδώ πρέπει να αξιοποιήσουμε όσο το δυνατόν περισσότερο το εργατικό δυναμικό αφού αφθονεί η γη».

Έτσι οι αμερικανοί Νέο-μαλθουσιανοί καθυστέρησαν να εκδηλωθούν. Ο κοινωνιολόγος Robert Dale Owen εξέδωσε το «Moral Physiology», ένα βιβλίο με σημαντική αναγνωστική απήχηση. Το βιβλίο όμως που έκανε εκδοτικό «κρότο» και ο συγγραφέας διώχθηκε μάλιστα ποινικά, ήταν του ιατρού Charles Knowlton «The fruits of Philosophy»¹¹².

Η νομική περιπέτεια του Knowlton έκανε τον άγγλο Ιατρό George Drysdale να είναι προσεκτικός και να δώσει στο βιβλίο του κάποιον αδιάφορο τίτλο όπως «The Elements of Social Science»¹¹³. Ο παραπλανητικός τίτλος δεν εμπόδισε τους ενδιαφερόμενους να ανακαλύψουν το περιεχόμενο του βιβλίου που πέτυχε ένα εκδοτικό θρίαμβο με 35 εκδόσεις και 10 μεταφράσεις.

Η γενναία πράξη του Νέο-μαλθουσιανισμού να διαχωρίσει την ηδονή από τη συνέπεια στη σεξουαλική πράξη είχε μια ακόμα παραλλαγή. Δεν αρκεί η προσπάθεια της ποσοτικής μείωσης των γεννήσεων αλλά θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή και στην ποιότητα αυτών των παιδιών. Ένας εξάδελφος του Δαρβίνου, ο άγγλος Francis Galton, με σημαντική προσφορά στις γνώσεις της κληρονομικότητας, έφερε σε επικαιρότητα τον σπαρτιατικό Καιάδα, δίνοντας μάλιστα ένα Ελληνικό όνομα, Ευγονική.^{112 114}

Η διεθνής θετική απήχηση του Νέο-μαλθουσιανισμού δεν θα ήταν ίσως τόσο μεγάλη εάν δεν συνέτρεχαν και γενικοί λόγοι. Όλη η Ευρώπη βρισκόταν ακόμα για μια φορά, σε κρίση. Χιλιάδες μετανάστευαν στη γη της Επαγγελίας, στην Αμερική. Η αύξηση της οικογένειας με παιδιά σήμαινε μια τεράστια οικονομική επιβάρυνση. Ακόμα και οι νεόκοποι τότε μαρξιστές, που στην αρχή ήταν «κάθετα» ενάντιοι στον Μαλθουσιανισμό άρχισαν με πρώτον το νεαρό Engels να δείχνουν συμβατικοί δημιουργώντας στους χιλιάδες ανέργους και στους χαμηλόμισθους εργάτες φρούδες ελπίδες, ότι ο έλεγχος των γεννήσεων θα επιτευχθεί αποτελεσματικά με την καταστροφή ολοκλήρου του καπιταλιστικού συστήματος¹¹⁵. Ακόμα και στο βιβλίο του πιο δημοφιλούς σοσιαλιστή August Bebel «Die Frau und der Sozialismus» αντί για υποσχέσεις και προγράμματα υπήρχε μόνο η φράση «όσο πιο φτωχός είναι ο προλετάριος τόσο περισσότερα παιδιά έχει»¹¹⁶.

Από ανθρωπιστικής πλευράς η άποψη των μαρξιστών ήταν τελείως λανθασμένη. Τον 19^ο αιώνα, οι γυναίκες της εργατικής τάξης δεν χρειάζονταν ανατροπή πολιτικών συστημάτων αλλά απεγνωσμένα συμβουλές σχετικές με την αντισύλληψη. Οι γυναίκες σήκωναν το βάρος της οικογένειας. Υπέφεραν περισσότερο από τις απαίσιες συνθήκες ζωής των νέων πόλεων. Περνούσαν τις ημέρες τους ασφυκτιώντας μέσα στον εκκωφαντικό θόρυβο των εργαλειών και γύριζαν σ' ένα υπόγειο, τρώγλη ή καλύβι με ελάχιστες ανέσεις και χωρίς νερό. Το φαγητό τους περιοριζόταν σε μια φετούλα χοιρομέρι με

πατάτες. Στους πιο φτωχούς δεν υπήρχε ούτε και αυτό και τρέφονταν με ψωμί, τυρί, χυλό και πατάτες. Οι Ιρλανδοί τρέφονταν μόνο με πατάτες¹¹⁵.

12. Η ΑΝΤΙΣΥΛΛΗΨΗ ΤΟΝ 19° ΑΙΩΝΑ

Οι πολιτικές παλινωδίες των Ευρωπαϊκών κυβερνήσεων -οι πολιτικοί ευνοούσαν τον Petty ή τον Malthus ανάλογα με τα συμφέροντά τους δηλαδή ανάλογα με το εάν υπήρχε κοινωνική κρίση στην Ευρώπη -επέτρεψαν στον νέο-μαλθουσιανισμό να ανδρωθεί. Εξ άλλου το δόγμα του που ήταν διαχωρισμός της ηδονής από την τεκνοποιία δηλαδή η αντισύλληψη ήταν και η μοναδική εναλλακτική λύση.

Ο *coitus interruptus* και το προφυλακτικό (τελείως άβολο και ακριβό εκείνη την εποχή) ήταν -αμφίβολα- αντισυλληπτικά μέσα που παρέμειναν στην ανδρική βούληση. Οι γυναίκες όμως που ήταν αυτές που υπέφεραν από τις συνέπειες μιας αθέλητης εγκυμοσύνης, ήθελαν αντισυλληπτικές μεθόδους που να έχουν αυτές την πρωτοβουλία του χειρισμού τους. Τέτοιες μέθοδοι προσέφεραν σε αφθονία οι νέο-μαλθουσιανοί συγγραφείς στα βιβλία που προαναφέρθηκαν.

Σε αντίθεση με τη συνεχή εγκράτεια του Αγ. Αυγουστίνου και του Malthus ξαναγίνηκε της μόδας η μερική εγκράτεια για μερικές ημέρες του εμμηνορρυσιακού κύκλου. Η μέθοδος ήταν γνωστή από παλιά -ο Έλληνας ιατρός Soranus από την Έφεσο, την περιέγραψε τον 2° αιώνα μ.Χ. καθώς και η Ασπασία στην Αθήνα, αλλά χάθηκε όπως τόσες άλλες γνώσεις των Ελλήνων και Ρωμαίων μέσα στο σκοταδισμό του Μεσαίωνα.

Η καθολική Εκκλησία ήταν σύμφωνη με αυτή τη «φυσική» μέθοδο αντισύλληψης και ο επίσκοπος της Reims έδωσε εντολή για μελέτη της. Στη Γερμανία τη μελέτη αυτή έφερε σε πέρας ο ιατρός Carpellmann και έτσι η μέθοδος ονομάστηκε «κανόνας του Carpellmann»¹¹⁷. Ο Carpellmann συμβούλευε τους συζύγους να απέχουν σεξουαλικά τις δύο πρώτες εβδομάδες από την αρχή της εμμηνορρυσίας και για μεγαλύτερη ασφάλεια 3-4 ημέρες επιπλέον πριν την αρχή της εμμηνορρυσίας. Αυτό σήμαινε σε φυσιολογικό κύκλο 28 ημερών, 17-18 ημέρες αποχή, κάτι που δεν ήταν συμβατό με τα γούστα των νεαρών, ιδίως, ατόμων. Ο γιαπωνέζος ιατρός Ogino και ο γερμανός Knaus, μελετώντας το θέμα χωριστά κατέληξαν στο ίδιο συμπέρασμα, ότι η αποχή πρέπει να ισχύει μεταξύ της 12^{ης} και 17^{ης} ημέρας του κύκλου.

Η μέθοδος Ogino-Knaus, παρά τη μεγάλη αναποτελεσματικότητά της ως αντισυλληπτικό μέσο¹¹⁸, ήταν αγαπητή για πολύ καιρό τόσο στους ιατρούς όσο και στις γυναίκες.

Η αυστηρή τήρηση ημερολογίου του κύκλου ήταν μια δύσκολη υπόθεση για τις -συνήθως αμόρφωτες- γυναίκες του λαού και τις αγρότισσες. Σ' αυτές ήταν γνωστή η λαϊκή σοφία ότι όσο μια γυναίκα δίνει το στήθος της στο παιδί της, δεν συλλαμβάνει. Αυτή η «φυσική» αλλά σε μεγάλο βαθμό αναποτελεσματική μέθοδος, έγινε επίσης δεκτή από την Εκκλησία που πρότεινε να ρυθμιστεί νομικά η υποχρέωση των γυναικών να θηλάζουν

τα παιδιά τους για τουλάχιστον 3 χρόνια¹¹⁹.

Στα αναποτελεσματικά αλλά δημοφιλή αντισυλληπτικά μέσα του 19^{ου} αιώνα προτάθηκαν και ανοησίες. Αφού στο Μεσαίωνα ήταν αποδεκτό οι γυναίκες να φυλακίζονται στις γνωστές «ζώνες αγνότητας», γιατί να μην είναι αποδεκτή -και μάλιστα αναστρέψιμη κάθε στιγμή- εγχείρηση στον άνδρα όπου η πόσθη θα ραβόταν κλείνοντας το πέος¹²⁰;

Ο Francis Place, αναλογιζόμενος τις μεθόδους των Εβραίων, συμβούλευε τις γυναίκες να χρησιμοποιούν ένα κομμάτι μαλακού σφουγγαριού, ελαφρώς βρεγμένο και δεμένο με μια πολύ στενή κορδέλα, να το εισάγουν πριν τη σεξουαλική επαφή και να το βγάζουν αμέσως μετά από αυτή¹²¹. Ο Drysdale συνιστούσε συμπληρωματικές πλύσεις με χλιαρό νερό μετά τη σεξουαλική πράξη¹¹³.

Παράλληλα με τις «φυσικές» μεθόδους έγιναν προσπάθειες βελτίωσης των προφυλακτικών και μεθόδων φραγμού. Το τότε προφυλακτικό δεν εφάρμοζε τέλεια και ήταν ακριβό. Η ανακάλυψη της θείωσης (βουλκανισμός) το 1843 επέτρεψε την κατασκευή ενός, από κάθε άποψη βελτιωμένου λαστιχένιου τύπου, που και μέχρι το τέλος του αιώνα χρησιμοποιούταν όλο και πιο συχνά¹²². Ακόμα πιο προχωρημένη ήταν η επινοήση μιας μεθόδου φραγμού που αφορούσε μόνο τις γυναίκες. Το 1838 ο γερμανός Friedrich Wilde πρότεινε την κατασκευή ενός κέρινου αποτυπώματος του τραχήλου και στη συνέχεια βάσει του κέρινου καλουπιού, η κατασκευή ενός λαστιχένιου καλύμματος που θα φοριόταν συνεχώς εκτός από τις ημέρες της εμμηνορρυσίας. Παρά το γεγονός ότι από την ιδέα του Wilde εξελίχθηκε αργότερα η τραχηλική καλύπτρα, δεν έγινε δημοφιλής.

Ο πατέρας της μεθόδου του φραγμού είναι ο, επίσης γερμανός, ιατρός Mensinga από το Flensburg που στο σύγγραμμά του «Fakultative Sterilitat» περιέγραφε το 1881 την πρώτη μορφή διαφράγματος. Αλλά και η ιδέα της σπερματοκτόνου ουσίας ξεκίνησε τον 19^ο αιώνα. Ο άγγλος φαρμακοποιός Riedell κατασκεύασε κολπικά υπόθετα από βούτυρο του κακάου και κινήθηκε με τη σύσταση ότι είναι αποτελεσματικά.

Η αισθητή πτώση του ποσοστού των γεννήσεων που άρχισε να γίνεται φανερή στη δεκαετία του 1880 στην Αγγλία και σε ένα μεγάλο μέρος της Ευρώπης οφείλονταν σίγουρα σε πολλούς λόγους. Ένα μεγάλο όμως μερίδιο στην ελάττωση αυτή πρέπει να αποδοθεί και στη συνειδητοποίηση των απλών ανθρώπων ότι κάτι πρέπει να κάνουν με την έννοια της αντισύλληψης. Το 1800, το ποσοστό γονιμότητας των γυναικών ανέρχονταν σε 7,04. Με άλλα λόγια, κάθε γυναίκα γεννούσε στη διάρκεια της ζωής της, κατά μέσο όρο, επτά παιδιά από τα οποία μόνο τα πέντε επιζούσαν. Το 1880 το ποσοστό γονιμότητας μειώθηκε στο 4,24 και μέχρι το 1900 σε 3,56¹²³.

Το 1821, ο άγγλος φιλόσοφος James Mill -οπαδός του Malthus- έλεγε «Είναι απόλυτη ανάγκη να βρεθούν τα μέσα για τη μείωση του αριθμού των γεννήσεων». Έναν αιώνα αργότερα το πρόβλημα δεν είχε λυθεί ακόμα τελείως αλλά το θέμα είχε τεθεί σε υγιή τροχιά εξέλιξης, κάτι που φάνηκε τελικά στα μέσα του 20ου αιώνα, με την ανακάλυψη του «χαπιού».

13. Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΒΟΗΘΑΕΙ ΤΟ SEXUS

Η ελάττωση του αριθμού των γεννήσεων οφείλεται σε κύριο λόγο στη συνειδητοποίηση του απλού ανθρώπου και ιδίως των γυναικών ότι κάτι πρέπει να κάνουν και αυτό το κάτι ήταν η εναλλακτική λύση που την προσέφεραν οι νέο-μαλθουσιανοί δηλαδή η αντισύλληψη.

Όπως πάντα, η Εκκλησία και οι Πολιτικοί ενδιαφέρονταν μόνο πως θα αυξήσουν τα «προβατάκια»: η μιζέρια, η φτώχεια και η δυστυχία του ποιμνίου τους δεν τους ακουμπούσε καθόλου.

Ένας δευτερεύον λόγος, αλλά επίσης σημαντικός, ήταν ο φόβος των αφροδισίων νοσημάτων που κυριαρχούσε τότε στην Ευρώπη. Μας είναι αδύνατον σήμερα να αντιληφθούμε τον τότε πανικό. Τα ιατρεία ήταν γεμάτα με ασθενείς με αφροδίσια νοσήματα και τα νοσοκομεία -παρά το γεγονός ότι δεχόντουσαν βαριές καταστάσεις- δεν επαρκούσαν. Στις μεγάλες πόλεις ο αριθμός ανέβαινε κάθετα. Στην Κοπεγχάγη με 100.000 κατοίκους, δηλώνονταν την δεκαετία 1875-85 κάθε χρόνο 416 καινούργιες περιπτώσεις σύφιλης, πράγμα που σημαίνει ότι σε μια γενεά, ένας στους τρεις είχε μολυνθεί¹²⁴.

Το 1856, τα τρία μεγάλα νοσοκομεία του Λονδίνου αντιμετώπισαν 30.000 περιστατικά και των δύο φύλων και οι μισοί ασθενείς που επρόκειτο να χειρουργηθούν έπασχαν από αφροδίσια νοσήματα¹²⁵.

Πιο εντυπωσιακή ήταν η αύξηση των νευρολογικών και ψυχιατρικών επιπτώσεων του τρίτου σταδίου. Στο Stephansdom της Βιέννης, στην Alexanderplatz του Βερολίνου, ή στα Champs Elysee του Παρισιού αρκετοί σεβάσμιοι αστοί με άψογο ημίψηλο και ατσάλακωτη ρεντικότα περπάταγαν με το χαρακτηριστικό «βηματισμού του κόκορα» από το *Tabes dorsalis*. Στα θύματα της σύφιλης ανήκαν και μεγάλα πνεύματα όπως ο Guy de Maupassant, ο Friedrich Nietzsche, ο Donizetti¹²⁶ και για να μην μείνουμε με την απορία αρκετοί καρδινάλιοι και πάπες όπως ο Julius II¹²⁷.

Ο νονός της σύφιλης ήταν ο ιατροφιλόσοφος Girolamo Fracastoro που στο βιβλίο του «*Symphylis, sive Morbi gallici*» το 1530¹²⁶ έσμιξε με γοητευτική ποίηση τον βοσκό Syphilus με τη σπειροχαίτη.

Η προέλευση της σύφιλης διχάζει ακόμα και σήμερα τη βιβλιογραφία και παραμένει άγνωστο¹²⁷ εάν η νεαρά τότε Αμερική έστειλε στην Ευρώπη μαζί με την πατάτα, τη ντομάτα και τη σπειροχαίτη¹²⁸ ή εάν, η γηραιά Ευρώπη χειραφέτησε την Αμερική με τη σύφιλη¹²⁹.

Επειδή εκδηλώθηκε για πρώτη φορά στο γαλλικό στρατό κατοχής της Νεάπολης, χαρακτηρίστηκε ως «*morbus gallicus*» ονομασία που δεν δέχτηκαν ποτέ οι Γάλλοι και την αντέστρεψαν ως «*Le Mal de Naples*»¹²⁷. Για να ηρεμήσουν τα πνεύματα, ο γάλλος ιατρός Jacques de Bethencourt βρήκε τη χρυσή μέση τομή ονομάζοντας τη σύφιλη «*morbus venereus*» προς «τιμή» της θεάς του Έρωτα (Αφροδίτη -Venus).

Με τον πανικό των αφροδισίων νοσημάτων, ο κόσμος θυμήθηκε τα «προφυλακτικά» του Ιταλού ανατόμου Fallopius που στο βιβλίο του το 1564 περιέγραφε πως μπορεί κανείς να προφυλαχθεί από τα νοσήματα αυτά με τη χρήση λινού περιβλήματος που έπρεπε να τοποθετηθεί στη βάλανο και μετά να τραβηχθεί η ακροβυστία πάνω από αυτό.

Οι ιατροί, της Αναγέννησης, μετά την πρώτη τους αμηχανία, -κάτι τέτοιο συνέβη και το 1982 με το Aids- περιέγραψαν τα διάφορα στάδια της αρρώστιας και προσπάθησαν να την αντιμετωπίσουν.

Από παλιά, οι οποιεσδήποτε δερματικές εκδηλώσεις αντιμετωπιζόνταν με επαλείψεις υδραργύρου. Την ουσία αυτή εισήγαγε ο Ιταλός ιατρός Giovanni de Vigo και για την σύφιλη επέζησε σχεδόν τετρακόσια χρόνια. Το τραγικό ήταν ότι οι περισσότεροι ιατροί δεν διεχώριζαν την βλεννόρροια από την σύφιλη νομίζοντας ότι η βλεννόρροια ήταν το πρώτο στάδιο της σύφιλης. Έτσι θεράπευαν και τα δύο νοσήματα με υδράργυρο που για μεν τη σύφιλη, η θεραπεία ήταν μετά από πολύ καιρό αποτελεσματική μεν αλλά και με πολλές παρενέργειες ενώ οι άρρωστοι από βλεννόρροια εισέπρατταν αντί για θεραπεία, τις παρενέργειες. Η παρεξήγηση αυτή οφείλονταν σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι πολλοί άνθρωποι είχαν μολυνθεί συγχρόνως από βλεννόρροια και σύφιλη.

Αυτό δεν απαλλάσσει βέβαια την Ιατρική Επιστήμη από ένα από τα μεγαλύτερα λάθη στην ιστορία της. Οι, εν μέρει, αποτελεσματικές μέθοδοι αντιμετώπισης της βλεννόρροιας των Αράβων ξεχάστηκαν, και η καθολική θεραπεία του υδραργύρου -απόλυτα ατελέσφορη για τη βλεννόρροια- δημιούργησε μια κάθετη αύξηση των περιπτώσεων στην Ευρώπη. Το ιατρικό σφάλμα επέζησε μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αιώνα οπότε η απεικόνιση του γονόκοκκου στο μικροσκόπιο διαχώρισε επιτέλους τα δύο αφροδίσια νοσήματα.

Η βλεννόρροια, μπορεί να μην ήταν θανατηφόρα όπως και η σύφιλη, είχε όμως βαρύτερες επιπτώσεις ιδιαίτερα στη γονιμότητα. Ο αμερικανός ιατρός Emil Noeggerath ανέφερε για πρώτη φορά ότι η βλεννόρροια ήταν η συχνότερη αιτία των στειρών ζευγαριών. Επειδή οι άνδρες μόλυναν την πρώτη νύχτα του γάμου τις γυναίκες, ονομάστηκε η «βλεννόρροια του μήνα του μέλιτος».

Μια σύγχρονη αυθεντία δήλωνε πως το 37% των ανδρών του Αμβούργου και του Βερολίνου προσβάλλονταν από σύφιλη στις ηλικίες από 15-50 χρονών^{1-3C}. Διογκωμένοι ή όχι οι αριθμοί αρκούσαν για να τρομοκρατήσουν την Ευρώπη και ιδιαίτερα τη Γερμανία που πρωτοστάτησε στην έρευνα. Εκείνη την εποχή οι Γερμανοί επιστήμονες γνώριζαν για τα αφροδίσια νοσήματα όσο γνώριζε όλος ο υπόλοιπος κόσμος.

Η πρώτη νίκη της επιστήμης δωρήθηκε στο Sexus από έναν νεαρό βοηθό της Πανεπιστημιακής Κλινικής του Breslau. Ο εικοσιτετραετής Albert Neisser, βάφοντας επιχρίσματα ασθενών με βλεννόρροια με την τεχνική του Robert Koch παρατήρησε στο μικροσκόπιο μικρά μορφώματα σαν κόκκους καφέ που πιθανότατα πρέπει να ήταν το μικρόβιο της βλεννόρροιας. Η ανακάλυψή του, το 1879, επιβεβαιώθηκε σε πάμπολλες κλινικές μελέτες και αποτέλεσε σταθμό στην έρευνα των αφροδισίων νοσημάτων. Η

μεγάλη σημασία της ανακάλυψης του γονοκόκκου είναι ότι επιτέλους αποδείχθηκε ότι η βλεννόρροια και η σύφιλη είναι δύο διαφορετικά αφροδίσια νοσήματα άρα δεν πρέπει να χορηγείται σε όλους ο επικίνδυνος υδράργυρος. Επί πλέον όμως, με συνεχόμενα αρνητικά επιχρίσματα για γονοκόκκο, μπορούσε να επαναληφθεί η σεξουαλική δραστηριότητα στο ζευγάρι.

Πέντε χρόνια αργότερα, το 1884 σημειώθηκε η δεύτερη νίκη στον τομέα της βλεννόρροιας. Ο γερμανός ιατρός Gredé στάζοντας δύο σταγόνες διαλύματος νιτρικού αργύρου στο κάθε μάτι του νεογνού που η μητέρα του ήταν ύποπτη για βλεννόρροια, έσωσε χιλιάδες νεογνά από την ολική τύφλωση.

Παρ' όλα τα εκπληκτικά επιτεύγματα του 19^{ου} αιώνα, η πλήρης θεραπεία της βλεννόρροιας επιτεύχθηκε τον 20^ο αιώνα με την ανακάλυψη από τον γερμανό Dogmas των σουλφονομιδών αλλά κυρίως με την πενικιλίνη του άγγλου βακτηριολόγου Alexander Fleming.

Πιο δύσκολος και μακροχρόνιος αποδείχθηκε ο αγώνας για τη σύφιλη. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ξέραμε σχεδόν τα ίδια όπως και πριν από τριακόσια χρόνια. Όποιος είχε την τύχη να αποκτήσει την σπειροχαίτη -άγνωστη βέβαια τότε- έπρεπε, παρά την θεραπεία του υδραργύρου, να υπολογίζει ότι είκοσι με τριάντα χρόνια μετά θα παραλύσει, θα τρελαθεί ή θα πεθάνει από βαριά σκλήρυνση της αορτής. Όλες οι προσπάθειες, με ειδικές τεχνικές βαφής και κάτω από ισχυρά μικροσκόπια, απέτυχαν στην απομόνωση του μικροβίου. Πολλοί πίστευαν ότι πρόκειται για ένα ιδιαίτερα μικρό βακτηρίδιο, όπως π.χ. οι τότε μοντέρνοι ιοί.

Η λάμψη της ανακάλυψης ήρθε με την συσκότιση. Ο μικροοργανισμός είναι άορατος στο δυνατό φως των μικροσκοπίων και το περιγράμματό του αρχίζει να διαγράφεται στο λυκόφως του πλάγιου φωτισμού. Η παράξενη ιδέα της συσκότισης ανήκει στο ζωολόγο από την Ανατολική Πρωσία με το όνομα Fritz Robert Schaudinn. Μειώνοντας αισθητά τον φωτισμό του μικροσκοπίου, ο Schaudinn, το 1905, μπορούσε να διαπιστώσει ότι στον συφιλιδικό υπήρχαν λεπτά, ωχρά και ελικοειδή μικρόβια που περιγραφικά τα ονόμασε *Spirochaeta Pallida*¹³¹.

Η ανακάλυψη της σπειροχαίτης ήταν ένα θαυμάσιο επιστημονικό επίτευγμα χωρίς όμως την μεγάλη πρακτική σημασία του γονοκόκκου, επειδή το μικρόβιο δεν βρισκόταν σε όλους τους ασθενείς και σε όλα τα στάδια της νόσου. Η βοήθεια αυτή την φορά ήρθε από το εργαστήριο όταν ο βερολινέζος βακτηριολόγος August von Wassermann ανακοίνωσε την γνωστή εξέταση στο αίμα. Με τη διαγνωστική να περπατάει γρήγορα και αποτελεσματικά, στους συφιλιδικούς παρέμενε πάντοτε ο επικίνδυνος υδράργυρος. Η πρώτη θεραπευτική ελπίδα ήρθε λίγα χιλιόμετρα νοτιότερα του Βερολίνου, από τον διευθυντή του Ινστιτούτου Ερευνών της Φραγκφούρτης Paul Ehrlich που εισήγαγε το Salvasan. Ο Ehrlich ήταν ένας επίμονος και συγγής «εργαστηριομανής». Πειραματιζόταν συνέχεια με τα παράγωγα του αρσενικού χωρίς να αφήνει ανεξέλεγκτη καμιά ένωση. Το 1909

βρισκόταν μαζί με τον Ιάπωνα βοηθό του Sachachiro Ito στην υπ' αριθμόν 606 πειραματική ένωση που ήταν το Salvarsan με το τιμητικό όνομα «Ehrlich-Ito-606».

Τα θεραπευτικά αποτελέσματα ήταν εντυπωσιακά αλλά και οι πρακτικές δυσκολίες της θεραπείας, πολύ μεγάλες. Η εκμάθηση της μεθόδου θεραπείας ήταν για τους ιατρούς μακρόχρονη ενώ η σπειροχαΐτη συνέχιζε ανενόχλητη το έργο της.

Ο ακούραστος Ehrlich συνέχισε τα πειράματά του και η υπ' αριθμόν 914 πειραματική ένωση ήταν το βελτιωμένο και εύκολο στην χρήση Neosalvarsan.

Ο μεγάλος βραχνάς που κληροδότησε ο 19^{ος} αιώνας η σύφιλη, είχε νικηθεί. Το 1919 δηλώθηκαν στην Γερμανία 215.000 νέες περιπτώσεις, το 1927 75.000 και το 1934 μόλις 43.000¹³².

Οι δύο μάλιστα του Sexus νικήθηκαν τελειωτικά στα μέσα του 20^{ου} αιώνα με την πενικιλίνη.

14. Ο ΑΙΩΝΑΣ ΤΩΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΝ

Be not deceived. Revolutions don't go backward.

Abraham Lincoln (1856)

Μια επανάσταση γίνεται για να αποτρέψει μια μικρή ή μεγάλη αδικία. Εάν θα πετύχει τον σκοπό της ή όχι θα φανεί στην πορεία της. αυτό που σίγουρα θα υπάρξει είναι οι υπερβολές.

Ο 20^{ος} αιώνας ήταν ένας επαναστατικός αιώνας. Στα συσσωρευμένα προβλήματα που του κληροδότησε ο προκάτοχός του, έπρεπε τώρα που το βιοτικό επίπεδο έδειχνε τάσεις βελτίωσης, να δοθεί μια διέξοδος.

Έτσι καταγράφεται στη διαχρονική πορεία του αιώνα μια σειρά από επαναστάσεις όπως η φεμινιστική, η βιολογική και η σεξουαλική.

Τα μεγάλα επιτεύγματα του 19^{ου} αιώνα απελευθέρωσαν τους ανθρώπους από τον βραχά των αφροδισίων νοσημάτων και η μείωση του αριθμού των γεννήσεων -το 1860, το ποσοστό γονιμότητας στις λευκές γυναίκες ήταν 7,06, το 1880 μειώθηκε στο 4,24 και το 1900 σε 3,56¹²³- σε συνδυασμό με την αύξηση της γεωργικής παραγωγής απομάκρυναν τις εφιαλτικές προφητείες του Malthus.

Η κατάρρευση τεσσάρων αυτοκρατοριών με το τέλος του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου -Γερμανική αυτοκρατορία, μοναρχία των Αψβούργων, τσαρική Ρωσία και Οθωμανική αυτοκρατορία- και η δημιουργία πολλών καινούργιων κρατών, έδωσε το έναυσμα.

Η αισιοδοξία και η καλοπέραση της «Belle Epoque» του μεσοπολέμου αφύπνισε στην γυναίκα το αίσθημα να διεκδικήσει δικαιώματα με κυρίαρχο το αίτημά της για εξί-

ωση με τον άνδρα. Κατά την διάρκεια του πολέμου, οι γυναίκες, δίνοντας τη μάχη των μετόπισθεν, εξάσκησαν με επιτυχία -όπως κάποτε και οι γυναίκες των σταυροφόρων- όλα τα ανδρικά επαγγέλματα. Έτσι έγιναν αγρότισσες, οδηγοί φορτηγών, μηχανικοί, έμποροι, τραπεζίτες, δικηγόροι για να κυριαρχήσουν σε δεύτερη φάση σε κατ' εξοχήν ανδρικά επαγγέλματα όπως στρατιωτίνες, πιλότοι αεροπλάνων ακόμα και πρωθυπουργοί όπως στην Αγγλία και στις Ινδίες.

Εν τούτοις, στις δύο χώρες με τα μεγαλύτερα φεμινιστικά κινήματα, οι φαλλοκράτες άνδρες εξακολουθούσαν να ελέγχουν την κατάσταση.

Στην Αμερική, την εποχή του Ρήγκαν, εργάζονταν πενήντα εκατομμύρια γυναίκες αλλά το μέσο ετήσιο εισόδημά τους εξακολουθούσε να μην υπερβαίνει το 65% του αντιστοίχου των ανδρών¹³³. Από τα 100 μέλη της Γερουσίας μόνον δύο ήταν γυναίκες και από τις 435 έδρες της Βουλής των Αντιπροσώπων, οι γυναίκες κατείχαν μόνον τις 26.

Στη Μ. Βρετανία, οι φεμινίστριες είχαν μεγαλύτερη επιτυχία. Απολάμβαναν το 75% του ανδρικού εισοδήματος, είχαν 51 μέλη στα 1107 στην Βουλή των Λόρδων και 42 στα 650 μέλη στην Βουλή των Κοινοτήτων (1987).

Η ειρωνεία είναι ότι οι χώρες με το πιο ισχυρό και εκδηλωτικό φεμινιστικό κίνημα, κατετάγησαν στην τρίτη (ΗΠΑ) και στη δέκατη έκτη (Αγγλία) θέση στην παγκόσμια κατάταξη για πραγματική ισότητα των γυναικών¹³⁴.

Στον τομέα που αφορούσε την προσωπική τους σεξουαλική ζωή, οι γυναίκες τα πήγαν καλύτερα. Από το 1919, η αμερικανίδα αδελφή Margaret Sanger και η αγγλίδα Marie Stops έγραφαν ιστορία στην προσπάθειά τους για τη διάδοση του νέο-μαλθουσιανισμού. Το ωραίο είναι ότι και οι δύο διακρίνονταν για τον φυλετισμό τους. Η Sanger δίπλα στο περίφημο φεμινιστικό σλόγκαν «Ένα παιδί, εάν το θέλω και όποτε το θέλω» δήλωνε «περισσότερα παιδιά από τους κατάλληλους και λιγότερα από τους ακατάλληλους. Αυτό είναι το κλειδί του ελέγχου των γεννήσεων»¹³⁵, ενώ η Stops είναι σίγουρο ότι εάν είχε τη δυνατότητα, θα υιοθετούσε χιτλερικές μεθόδους στειρώσης όσων δεν ανταποκρίνονταν στα απαιτούμενα πνευματικά και σωματικά πρότυπα.

Όπως και να έχει το πράγμα, προχωρώντας σε πρόσφορο έδαφος, είχαν τεράστια απήχηση, ιδιαίτερα η Sanger με την Birth Control League που ίδρυσε. Τόσο στην Αμερική όσο και στην Αγγλία ιδρύθηκαν συμβουλευτικά κέντρα αντισύλληψης σε κάθε μεγαλύτερη πόλη για να ακολουθήσουν αμέσως οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες με εξαίρεση τη Γαλλία όπου η αντίδραση δεν ήρθε παραδόξως από την Εκκλησία ή τους συντηρητικούς κύκλους αλλά από την άκρα αριστερά όταν ο Maurice Trotez κατήγγειλε με σκληρό τόνο τις «αναρχικές μεθόδους του νέο-μαλθουσιανισμού»¹³⁶.

Στην Ασία, το φεμινιστικό κίνημα ανάγκασε τις κυβερνήσεις να καταφύγουν σε υπερβολές. Στις Φιλιππίνες ο πρόεδρος Μάρκος εξέδωσε διάταγμα που απαγόρευε τόσο στην Εκκλησία όσο και στην Πολιτεία να επιτρέπουν γάμους σε ζευγάρια που δεν

είχαν προηγουμένως παρακολουθήσει μαθήματα οικογενειακού προγραμματισμού. Στην Ινδία, η Πολιτεία χάριζε σε κάθε άνδρα που δεχόταν να υποβληθεί σε απολίνωση των σπερματικών πόρων (βαζεκτομία), ένα τρανζίστορ, δώρο πολύ δελεαστικό αφού το 1976 είχαν μοιραστεί επτά εκατομμύρια ραδιοφωνάκια σε αντίστοιχες εγχειρήσεις¹³⁷.

Το αυταρχικό Πεκίνο εγκαινίασε την πολιτική του ενός παιδιού για κάθε ζευγάρι. Στο διάστημα 1981-1986, ο κινεζικός πληθυσμός αυξήθηκε κατά 14 εκατομμύρια λιγότερο από πριν, η αναλογία όμως των αγοριών προς τα κορίτσια αυξήθηκε από 106:100 σε 108:100. Οι Κινέζοι, γνωστοί υπέρμαχοι του αρσενικού απογόνου, κατέφυγαν στη θηλυκή βρεφοκτονία. Το 1986, μετρήθηκαν 48 εκατομμύρια Κινέζοι που δεν θα είχαν ποτέ την ευκαιρία να βρουν γυναίκα όταν θα έφταναν στην ηλικία γάμου¹³⁸.

Παρ' όλα αυτά υπήρξαν στην Ασία και λογικές, εξισορροπιστικές λύσεις. Η Κυβέρνηση Nehru διέθεσε το 1956, 10 εκατομμύρια δολάρια για την ίδρυση 2.500 συμβουλευτικών κέντρων για αντισύλληψη.

Και όμως το φεμινιστικό κίνημα, παρά τις τόσες κατακτήσεις του στον τομέα της αυτοδιάθεσης των γυναικών, με τις υπερβολές του έχασε δύο σημαντικές μάχες. έθεσε υπό αμφισβήτηση τον θεσμό του γάμου και διετάραξε, ίσως ανεπανόρθωτα, τις σχέσεις των γυναικών με τους άνδρες. Οι άνθρωποι της μεσαιωνικής Ευρώπης χρειάστηκαν δώδεκα γενεές μέχρι να συνθητίσουν στην ιδέα πως οι γυναίκες ήταν άξιες σεβασμού και οι βικτωριανοί τρεις γενεές προκειμένου να παραδεχτούν πως είναι άξιες να ψηφίζουν. Ο σύγχρονος κόσμος προσπάθησε να προσαρμοσθεί στην ιδέα μιας πλήρους νομικής και σεξουαλικής ισότητας μέσα σε δύο δεκαετίες. Αυτό ήταν φυσικά αδύνατον και ο δυναμισμός της φεμινιστικής επανάστασης οδήγησε σε οδυνηρές ανατροπές και εκτροχιασμούς με πρώτο θύμα τις ΗΠΑ.

Μέχρι και τον περασμένο αιώνα, η Αμερική ήταν πολύ διαφορετική σε ότι αφορά τη σεξουαλική συμπεριφορά των κατοίκων της από την Ευρώπη. Ασφαλώς, τα μεγάλα μεταναστευτικά κύματα έφεραν από τις πατρίδες τους ήθη και έθιμα σχετικά με τη συζυγική πίστη, την προγαμιαία σεξουαλική δραστηριότητα και την πορνεία. Έτσι, στις νότιες πολιτείες με κέντρο την Ν. Ορλεάνη που υπερτερούσαν οι Γάλλοι μετανάστες, τα ήθη ήταν πιο χαλαρά από τις βόρειες· στις περιοχές που υπερτερούσαν οι Ιταλοί τα παιδιά ήταν περισσότερα από ότι στις οικογένειες των Γερμανών μεταναστών. Όμως το κράμμα που προήλθε από την τήξη των διαφορετικών εθνοτήτων ήταν το πουριτανικό των Αγγλοσαξόνων.

Το 1887 παίχθηκε η τελευταία πράξη στην ηθική μεταρρύθμιση με την απαγόρευση της πολυγαμίας στους Μορμόνους και από τότε επεκράτησε ο ολοκληρωτικός πουριτανισμός -τουλάχιστον προς τα έξω- υπολείμματα του οποίου διατηρούνται μέχρι και σήμερα και κάνουν εμάς τους Ευρωπαίους να απορούν.

Τα φοβερά πλήγματα που υπέστη ο υποκριτικός πουριτανισμός της Αμερικής προήλθαν από τους ίδιους τους Αμερικάνους. Από τους αμερικανούς στρατιώτες που

«μετανάστευσαν» στην πατρίδα τους με τη λήξη των δύο παγκοσμίων πολέμων και από τον Alfred Kinsey.

Τα εκατομμύρια βετεράνων που επέστρεψαν στην Αμερική με τη λήξη των παγκοσμίων πολέμων μετά από πολύχρονη απουσία, βρήκαν ένα πολιτισμό που είχε παραμείνει άθικτος στον πουριτανισμό αλλά με δυνατές φεμινιστικές αποχρώσεις. Τα γεγονότα που ακολούθησαν ήταν ραγδαία, άρχισαν με μία έκρηξη γάμων και γεννήσεων για να εκφυλισθούν στη συνέχεια σε διαζύγια και αμβλώσεις.

Ο Αμερικανός, μετά τα πρώτα ρομαντικά χρόνια, ανακάλυψε ότι συζούσε με μια επαναστάτρια, με μια βελτιωμένη έκδοση της βικτωριανής *femme fatale*. Η γυναίκα αυτή ήθελε τον άνδρα αρρενωπό, γοητευτικό, ευγενικό με οπωσδήποτε πετυχημένη καριέρα αλλά συγχρόνως υπομονετικό, συγκρατητικό, να διαβάζει τα παιδιά, να κουρεύει το γκαζόν του κήπου και να μαγειρεύει καμιά φορά.

Βλέποντας ότι η γυναίκα έπαιζε σε δύο ταμπλώ, αισθάνθηκε προδομένος με αποτέλεσμα να αποτραβηχτεί από τη συζυγική συμβίωση, να κάνει λιγότερες φορές έρωτα, να αυνανίζεται συχνότερα και να ικανοποιείται με την παθητικότητα της πορνογραφίας.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία¹³⁹, ο συνολικός αριθμός των διαζυγίων ανέρχονταν τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια σε 600.000 ετησίως για να σταθεροποιηθεί αργότερα στις 400.000. Η αναλογία γάμων-διαζυγίων ήταν το 1890 18:1, το 1910 12:1, το 1930 6:1 και το 1954 4:1. Ήταν η εποχή που όλοι οι δρόμοι οδηγούσαν στην Νεβάδα. Αρκούσε η παραμονή 6 εβδομάδων στο Reno ή στο Las Vegas για να απαλλαγεί κανείς από τα παλαιά δεσμά και να συνάψει -κατά επιθυμία- καινούργια.

Η σεξουαλική πείνα των πρώτων μεταπολεμικών ετών και η επιδημία διαζυγίων που ακολούθησε δώρισε στις ΗΠΑ την πρωτιά στις αμβλώσεις. Σύμφωνα με αμερικανούς ειδικούς, σε ορισμένες Πολιτείες ο αριθμός των αμβλώσεων ήταν ίδιος με τον αριθμό των γεννήσεων⁷².

Η στατιστική υπηρεσία του Κογκρέσου ανέφερε ότι η συχνότητα των αμβλώσεων πρέπει να κυμαίνεται κάθε χρόνο μεταξύ 500.000 - 1.000.000. Ο αριθμός των νόμιμων αμβλώσεων -στις Πολιτείες που επιτρέπονταν- αυξήθηκε από 50.000 το 1969 σε 1,5 εκατομμύριο το 1979¹⁴⁰. Με τον συνήθη τρόπο που οι Αμερικανοί αντιμετωπίζουν οδυνηρές καταστάσεις, το περιοδικό Time δημοσίευσε το 1988 ότι «χρειαζόμαστε ανθρώπους που να έχουν τα κότσια να αντιταχθούν στις μαστιγες του κομμουνισμού, της ομοφυλοφιλίας, της άμβλωσης και του εμπορίου όπλων»¹⁴¹. Οι αμερικανοί πρόεδροι που εξελέγησαν από τότε επιβεβαιώνουν με τις πράξεις τους «του λόγου το αληθές».

Ο άνθρωπος που συγκλόνισε την Αμερική -περισσότερο από τότε που έμαθε ότι το 1846 έποικοι της Καλιφόρνιας επιδόθηκαν στον κανιβαλισμό¹⁴²-, ήταν ο αμερικανός Alfred Kinsey. Με τα δύο βιβλία του που εκδόθηκαν το 1948¹⁴³ και το 1953¹⁴⁴, τραυμάτι-

σε θανάσιμα τον πουριτανισμό και απεκάλυψε στον Αμερικανό πως ζει ο γείτονας του πίσω από τις κατεβασμένες κουρτίνες. Ο Kinsey απεκάλυψε ότι μέχρι την ηλικία των 30 ετών, το 86% των ανδρών και το 50% των γυναικών είχαν προγαμιαίες σεξουαλικές σχέσεις, το 70% των ανδρών συνομίλησε σεξουαλικά με πόρνες και το 40% είχε απατήσει τις συζύγους του. Αυτό που σόκαρε περισσότερο ήταν το μέγεθος των «ανωμαλιών». 37% των ανδρών και 19% των γυναικών είχαν τουλάχιστον μια ομοφυλοφιλική σχέση στη ζωή τους και ένας στους έξη εργάτες των αγροκτημάτων είχε σεξουαλικές σχέσεις με ζώα (σοδομία).

Η αντίδραση από τους «υγιείς» Αμερικανούς ήταν άμεση. Οι επιστήμονες του «πουριτανικού μυαλού» προσπάθησαν με κάθε τρόπο να αποδείξουν ότι ο Kinsey υπερέβαλε. Το κακό γι' αυτούς ήταν ότι ο Kinsey δεν ήταν ο Κολόμβος στο είδος του. Πριν από αυτόν οι David¹⁴⁵, Lindey¹⁴⁶ και Terman¹⁴⁷ είχαν ανακοινώσει αντίστοιχα αποτελέσματα που όμως πνίγηκαν στην οχλοβοή των πουριτανών. Εξ άλλου ο Kinsey και οι συνεργάτες του εξετάζοντας 6.000 γυναίκες και 5.300 άνδρες εργάστηκαν με απόλυτη επιστημονικότητα όπως οι χιτλερικοί στην εξόντωση των Εβραίων στους θαλάμους αερίων.

Στην Αμερική του ελεύθερου κεφαλαίου και του «δεσμευμένου» sex -στη Ρωσία επικρατούσε η ακριβής αντίθετη αντίληψη- προτιμήθηκε να ακολουθηθεί η οδός της λησμονιάς. Είναι πραγματικά εκπληκτικό ότι σήμερα κανείς δεν μιλάει για τον Kinsey ενώ επιτρέπεται στον Πρόεδρο Μπους να εξαίρει την «Αμερικανική ηθική».

Με το φεμινιστικό κίνημα, οι γυναίκες πέτυχαν μικρότερα ή μεγαλύτερα οφέλη - ανάλογα με το νομικό καθεστώς των χωρών που ζούσαν- αλλά η πλήρης απελευθέρωση της γυναίκας άρχισε το 1960 με την κυκλοφορία του χάπιου του Pincus. Μόνο τότε οι γυναίκες μπόρεσαν, από μόνες τους, να ρυθμίσουν την σεξουαλική τους ζωή και να διαχωρίσουν την ηδονή από την αναπαραγωγή. Με το χάπι λοιπόν άρχισε η βιολογική επανάσταση που όπως όλες οι επαναστάσεις δεν μπόρεσε να αποφύγει τις υπερβολές.

Κατά τη δεκαετία του '60 κυκλοφόρησαν δύο εναλλακτικές λύσεις -μια για τη γυναίκα και μια για τον άνδρα- που ήταν εξίσου προσωπικές με το χάπι και ευνοούσαν τις σεξουαλικές επαφές απηλλαγμένες από τη χροιά της ανηθικότητας, του φόβου της σύλληψης και της εξάρτησης από τον άνδρα.

Η πρώτη προοριζόταν για τη γυναίκα και ήταν τα ενδομητρικά σπειράματα (Intrauterine Device IUD). Βέβαια, όπως και το χάπι, τα IUD είχαν παρενέργειες, πρόσφεραν όμως μια αξιόπιστη λύση σε πολλές γυναίκες που δεν αντιδρούσαν καλά στο χάπι ή ξεχνούσαν να το πάρουν.

Η δεύτερη εναλλακτική λύση προοριζόταν για τους άνδρες και ήταν η απολίνωση των σπερματικών πόρων (βαζεκτομία). Η επέμβαση ήταν γνωστή από παλιά, γίνθηκε όμως δημοφιλής από το 1960 όταν εφαρμόστηκε μια καινούργια τεχνική, γρήγορη και χωρίς παρενέργειες. Στην εξάπλωση της μεθόδου στη Δύση συνέτεινε και το γεγονός ότι επιβεβαιώθηκε οριστικά ότι δεν επηρεάζει την ανδρική σεξουαλική ικανότητα.

Η βιολογική επανάσταση είχε εξελίξεις και μάλιστα επαναστατικές στην άλλη όψη του νομίσματος δηλαδή στη γονιμότητα. Οι εξελίξεις είναι συνταρακτικές διότι με την τεχνική τους παρακάμπτουν τη φύση, ενώ στην μετέπειτα εξέλιξή τους τείνουν να διαφοροποιήσουν αυτή καθ' εαυτή τη φιλοσοφία της ζωής.

Η τεχνητή σπερματέγχυση έλυσε πολλά προβλήματα στειρότητας, κυρίως των ανδρών, έδειξε όμως ότι για τη δημιουργία μιας ζωής, δεν είναι απαραίτητο το ερωτικό αγκάλιασμα του ζευγαριού ούτε καν η ταυτότητα του πατέρα (ετερόλογος σπερματόγχυση).

Στα επιτεύγματα της αντισύλληψης, η Εκκλησία έσπευσε να εναντιωθεί. Ο Πάπας Πίος XI με την *Enzyclika* του 1930 και ο Πίος ο XII το 1949 και το 1956 δήλωσαν ότι η καθολική Εκκλησία απαγορεύει την αντισύλληψη με οιαδήποτε άλλο τρόπο εκτός από τον «φυσικό». Στην περίπτωση μάλιστα ετερολόγου σπερματέγχυσης διαπράττεται μοιχεία. Ο Απόστολος Παύλος, ο Άγιος Αυγουστίνος ο Τορτυλιανός και πολλοί άλλοι δήλωναν με έμφαση ότι ανέχονται τη σεξουαλική επαφή μόνο για λόγους που εξυπηρετούν την αναπαραγωγή. Τώρα που βρέθηκε ένας τρόπος «στα μέτρα τους» η Εκκλησία έσπευσε να τον καταδικάσει. Το θέατρο του παραλόγου.

Το 1961, ο Ιταλός χειρουργός Daniele Petrucci κατόρθωσε να δημιουργήσει ένα έμβρυο με «εξωσωματική» γονιμοποίηση και να το εξελίξει μέχρι την ηλικία των δύο μηνών. Με τον τρόπο αυτό παρέκαμπε όχι μόνο τη σεξουαλική επαφή αλλά και το σώμα της μητέρας. Η μέθοδος της δημιουργίας μιας ζωής στον «δοκιμαστικό σωλήνα» δεν είχε πρακτική εφαρμογή διότι παρουσιάζονταν εκτροπές στη φυσιολογική εξέλιξη του εμβρύου μετά τις πρώτες 60 ημέρες, έδωσε όμως το έναυσμα στους Edward και Patric Steptoe στην εξέλιξη της «εξωσωματικής γονιμοποίησης» χρησιμοποιώντας όμως το σώμα της γυναίκας για την εμβρυϊκή εξέλιξη. Από εκεί και πέρα οι εξελίξεις στον τομέα αυτό ακολούθησαν μια πραγματικά εξωπραγματική πορεία με τη μοριακή γενετική.

Η προσπάθεια κάλυψης της οδυνηρής αλήθειας των αποτελεσμάτων του Kinsey δεν εμπόδισε το ξέσπασμα της σεξουαλικής επανάστασης με πρωτεργάτη και πάλι τις ΗΠΑ.

Το ρομαντικό «I love you» μετετράπη στο ανιμαλιστικό «roll up, roll down», τα υπαίθρια parking μετετράπηκαν σε υπαίθρια θέρετρα του «petting» για τους νεαρούς, ενώ οι ενήλικες βρήκαν σεξουαλική διέξοδο στη μέθοδο «on call» δίνοντας τη δυνατότητα σε πολλά κορίτσια και γυναίκες να αυξήσουν το εισόδημά τους παίζοντας τα «call girls».

Η μαγεία που εξασκούσε το δολλάριο δημιούργησε τις «Gold-digger» τις γυναίκες δηλαδή που επεδίωκαν να παντρευτούν γηραιούς πλουσίους άνδρες αποβλέποντας, μακροχρόνια, σε υλικά οφέλη σύμφωνα με τους νόμους της ανθρώπινης βιολογίας.

Η γενική ατμόσφαιρα του αμοραλισμού δεν μπορεί να αποδοθεί καλύτερα παρά με τη ρύση του αυτοκινητοβιομηχάνου Ford που αποτεινόμενος σε διαμαρτυρόμενες για τις

αποδοχές τους, εργάτριες είπε: «Τί χρειάζεστε την αύξηση των αποδοχών σας όταν διαθέτετε κάτω από την φούστα σας ένα μεγάλο κεφάλαιο;»¹⁴⁸.

Η σεξουαλική επανάσταση πάνω στα αφροκύματα του golf stream μεταφέρθηκε γρήγορα στην Ευρώπη και εγκατέστησε δύο προπύργια στο Λονδίνο και την Κοπεγχάγη. Αντίθετα το «ανήθικο» Παρίσι του μεσοπολέμου βρισκόταν σε ύπωση πιθανότατα διότι του έλλειπαν ο Toulouse Lautrec, το Moulin Rouge, ο Bandelaire και η Γεωργία Σάνδη.

Η «dolce vita» της σεξουαλικής επανάστασης ήταν τόσο γρήγορη και συναρπαστική ώστε το 60% από τους ερωτηθέντες σε μια δημοσκόπηση του περιοδικού Time το 1977 «δυσκολεύεται όλο και πιο πολύ να διακρίνει τί είναι σωστό και τί λάθος στις μέρες μας». Ωστόσο, φαίνονταν να προσπαθούσαν να φανούν ανοιχτά μυαλά αφού στο 70% συμφωνούσαν με τη δήλωση πως «δεν πρέπει να υπάρχουν νόμοι που να καθορίζουν την σεξουαλική συμπεριφορά» ενώ το 58% δεν ένιωθε πως μια κοπέλα έπρεπε να παραμείνει παρθένα μέχρι το γάμο της. Από την άλλη πλευρά το 57% έβλεπε την ομοφυλοφιλία ως «ηθικά εσφαλμένη»¹⁴⁹.

Και ξαφνικά, το 1981, μπήκε στο παιχνίδι το AIDS. Το Σύνδρομο Επίκτητης Ανοσολογικής Ανεπάρκειας (AIDS) εμφανίστηκε -όπως και η σύφιλη στη δεκαετία του 1490- σαν κεραυνός εν αιθρία. αναπάντεχο, μυστηριώδες και θανάσιμο. Η επιστημονική κοινότητα αντέδρασε στην αρχή με αμηχανία και οι Ασκληπιάδες δε έδειχναν πρόθυμοι να παραδεχθούν ότι αντιμετώπιζαν μια εντελώς άγνωστη ασθένεια για την οποία δεν υπήρχαν ιστορικές προδιαγραφές. Η απομόνωση του ιού της Επίκτητης Ανοσοποιητικής Ανεπάρκειας (HIV) εμπέδωσε την αντίληψη ότι πρόκειται για μια καινούργια ασθένεια που σε επιδημική μορφή απειλούσε να καταστρέψει την ανθρωπότητα όπως τον 16^ο αιώνα που οι κάτοικοι του Μεξικού και του Περού πέθαιναν κατά δεκάδες χιλιάδες γιατί το ανοσοποιητικό τους σύστημα αδυνατούσε να καταπολεμήσει τις μολυσματικές ασθένειες που εμφανίστηκαν με την άφιξη των Κονκισταδόρ.

Ο πανικός ήταν σε διεθνές επίπεδο τεράστιος και αυτή η μορφή ανθρώπινης ψυχολογικής συμπεριφοράς οδηγεί συνήθως σε λάθη και παρερμηνείες.

Αρχικά, τα κρούσματα του AIDS εντοπιζονταν σε κοινωνίες ανδρών ομοφυλοφίλων και αυτό ήταν αρκετό για να χαρακτηρίσει ο κόσμος την ασθένεια ως Κατάρτα των Ομοφυλοφίλων, γεγονός που δυσκόλεψε πολύ την προσέγκυση κονδυλίων για την έρευνα.

Η Josephin Battler έλεγε ότι «... αν λοιπόν επιτρέπουν στους άνδρες να αμαρτάνουν χωρίς να υφίστανται καμιά συνέπεια, θα τους αντιμαχόμαστε και εμείς όλο και περισσότερο»¹⁵¹, ενώ τα μέλη της Γερουσίας των ΗΠΑ συμφωνούσαν με συντριπτική πλειοψηφία (94%) ότι τα δολάρια του φορολογουμένου πρέπει να χρησιμοποιούνται για «ηθικούς σκοπούς» και όχι για το Safe Sex, αλλά και για την προώθηση της σεξουαλικής αποχής^{152, 153}. Χρειάστηκε αρκετός χρόνος για να συνειδητοποιηθεί ότι το AIDS δεν μεταδίδεται και τόσο εύκολα. Ο ιός του μολυσμένου ατόμου χρειάζεται εύκολη πρόσβαση στο

κυκλοφοριακό σύστημα του νέου οικοδεσπότη, γεγονός που σημαίνει ότι η καθαρά τυχαία μόλυνση είναι πολύ σπάνια. Τα πιο κοινά σημεία εξόδου και εισόδου βρίσκονται στο δέρμα όταν έχει τραυματισθεί ή είναι λεπτό και πορώδες όπως στις γεννητικές περιοχές. Έτσι εξηγείται το υψηλό ποσοστό θυμάτων μεταξύ των ομοφυλοφίλων με πρωκτική επαφή. Ένα πέος σε στύση θυμίζει ένα λαβύρινθο διογκωμένων αιμοφόρων αγγείων και το δέρμα γύρω από τον πρωκτό τραυματίζεται αμέσως όταν τεντωθεί.

Η αναγνώριση του πρώτου λάθους γίνθηκε όταν διαπιστώθηκε ότι ο ιός δεν ενδιαφέρεται καθόλου για τον σεξουαλικό προσανατολισμό του οικοδεσπότη του αλλά με ποιό τρόπο θα έχει εύκολη πρόσβαση στην κυκλοφορία του αίματος του καινούργιου θύματος.

Έτσι «ανακαλύφθηκε» η τεράστια δεξαμενή των ετεροσεξουαλικών ατόμων και των τοξικομανών που έκαναν κοινή χρήση συριγγών. Το 1992, το 90% των αφρικανών ασθενών με AIDS είχαν ετεροσεξουαλικές σχέσεις¹⁵⁴ ενώ στο Βέλγιο, Ελλάδα και Πορτογαλία το ποσοστό ανερχόταν σε 20% και στη Γερμανία και Ιταλία σε 5-7%¹⁵⁵.

Το επιδημιολογικό σενάριο που είναι σήμερα γενικά αποδεκτό είναι ότι άτομα υψηλού κινδύνου (ομοφυλόφιλοι άνδρες με αμφισεξουαλικό προσανατολισμό και τοξικομανείς και των δύο φύλων) μολύνουν σε ετεροσεξουαλικές σχέσεις άτομα του άλλου φύλου.

Όμως σε κάθε πόλεμο υπάρχουν και τα αθώα θύματα από τον άμαχο πληθυσμό. Στην περίπτωση αυτή ο «άμαχος πληθυσμός» ήταν τα χιλιάδες άτομα -κυρίως παιδιά- που μολύνθηκαν από μεταγγίσεις αίματος.

Και όμως η μόλυνση με AIDS δεν είναι καθόλου μια εύκολη υπόθεση όπως πιστεύουν οι περισσότεροι. Ασφαλώς άτομα με έντονη σεξουαλική δραστηριότητα και πολλούς ερωτικούς συντρόφους υπόκεινται σε μεγαλύτερο κίνδυνο. Μονογαμικές γυναίκες όμως κινδυνεύουν να μολυνθούν από συντρόφους τους με AIDS σε ποσοστό μόνο 3% (μια μόλυνση σε 500-1000 σεξουαλικές επαφές) ενώ το ετήσιο ποσοστό μόλυνσης σε γυναίκες του γενικού πληθυσμού, που δεν χρησιμοποιούν προφυλακτικό, αυξάνεται σε 7,3% και σε γυναίκες με ιδιαίτερη προτίμηση στην πρωκτική οδό σε 14,5%¹⁵⁷.

Έτσι, ο κόσμος θυμήθηκε ξανά την επινόηση το Follorius και την προτίμηση του Giacomo Casanova, όχι τόσο για αντισυλληπτικούς λόγους αλλά για προφύλαξη από την μάστιγα.

Η ιστορία μας διδάσκει ότι σε κάθε μαυρίλα κάποιας εποχής αναδύεται και ένα φως. Δίπλα στους κεραυνούς του αρχιδικαστή Berger «Αν δεχθούμε πως η ομοφυλοφιλία προστατεύεται ως θεμελιώδες δικαίωμα, είναι σαν να αποποιούμαστε χιλιετίες ηθικής διδασκαλίας»¹⁵⁸, έρχεται ο μελλοντολόγος Eduard Cornis να προσβλέψει ότι το παγκόσμιο σοκ του AIDS εγκυμονεί έναν σοβαρότερο κόσμο, μετριοπάθεια στο ντύσιμο και λιγότερη έμφαση των ΜΜΕ στο σεξ¹⁵⁹. Ο τοκετός τοποθετείται κάπου στα μελλοντικά χρόνια. Ίδωμεν ...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

107. **Anonymous.** An Essay on the Principles of Population, London, 1798.
108. **Thomas Robert Malthus.** An Essay on the Principle of Population; or a view on the past and present effect on Human Happiness, London, 1803:505.
109. **Chaunu P.** Malthusianisme demographique et malthusianisme economique. Annales 27, 1972.
110. **Παράθεση Peter A. Jones,** The Consumer Society: A History of American Capitalism, New York, 1963:74.
111. **Hankins FH.** Birth Control in Encyclopaedia of the Social Sciences. New York, Bd I, 1948:559-565.
112. **Knowlton G.** The Fruits of Philosophy, or the Private Companion of Young Married People. Κατ' αρχήν ανώνυμο, New York 1832, Boston 1833.
113. **Drysdale G.** The Elements of Social Science, 1854.
114. **Golton F.** Hereditary Genius, its Laws and Consequences, London, 1869.
115. **Engels F.** The Condition of the Working Class in England in 1844, London, 1845.
116. **Lewinsohn R.** Die Stellung der deutschen Sozialdemokratie zur Bevölkerungsfrage. In: Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Rechtspflege. Berlin, Τόμος 46, 1922.
117. **Capellmann C.** Fakultative Sterilität ohne Verletzung des Sittengesetzes, Aachen, 1897.
118. **Koenig H.** Perioodes et fertilité. In:Revue medicale de la Suisse romande, Τόμος 42, 1944.
119. **London C.** La Solution du probleme de la population et la Subsistence, Paris, 1842.
120. **Weinhold D.** Von der Übervölkerung in Mitteleuropa und deren Folge auf die Staaten und ihre Zivilisation. Halle, 1827:
121. **Himes F., Norman E.** Medical History of Contraception, New York, London.
122. **Camp J.** Magic, Myth and Medecine, London, 1974.
123. **Tannahill R.** Sex in History, Ελλην. έκδοση, Τραυλός, Αθήνα 1998:543.
124. **Fleming Alexander.** Penicillin. Its Practical Application, London, 1946.
125. **Acton W.** Prostitution, Considered in its Moral, Social and Sanitary Aspects, London 1857:142-3.
126. **Bettelheim-Gabillon H.** Die genialen Syphilitiker, Berlin, 1926.
127. **Durant W.** The Story of Civilization, γερμανική έκδοση, Editions Recontre Lausanne, Τόμος 16:27-32.
128. **Bloch I.** Der Ursprung der Syphilis, Ιένα, 1911.
129. **Sadhoff K.** Der Ursprung der Syphilis, Λειψία 1913.
130. **Blaschke A.** Verbreitung der Geschlechtskrankheiten, Vortragsbericht, Medizinische Reform. 1910:4-5.
131. **Archiv des Kaiserlichen Gesundheitsamtes,** Βερολίνο, Τόμος 22, 1905:527.
132. **Margusson E.** Sozialhygiene, Λειψία, 1954:169.
133. **Fortune,** 29 Αυγούστου 1988.
134. **Χάρτης της Επιτροπής για την αντιμετώπιση του υπερπληθυσμού.** Ουάσιγκτον.
135. **Sanger M.** Why not Birth Control in America? Birth Control, Review, 1919:10-11.
136. **Εφημερίδα Le Mond,** Paris 16-05-1956.
137. **Times (Λονδίνο),** 24-02-1976 και περιοδικό Time 14-03-1977.
138. **Περιοδικό Time** 18-08-1986.
139. **Statistical Abstract of the United States,** Washington, 1954:61, 63, 84.

140. **Περιοδικό Time**, 14-03-1982
141. **Cohen van Tricht**. Ελλην. έκδοση, Καραθανάση, Αθήνα, 1985:40.
142. **Εφημερίδα Καθημερινή**, 30-07-2004.
143. **Kinsey A. et al.** Sexual Behavior in the Human Male. Philadelphia, London 1948.
144. **Kinsey A. et al.** Sexual Behavior in the Human Female. Philadelphia, London 1953.
145. **David KB.** Factors in the Sex Life of 2000 Women, New York, 1929.
146. **Landis C., Landis AT, Boles MM.** Sex in Development, New York, 1940.
147. **Terman LM.** Psychological Factors in Marital Happiness, New York 1938.
148. **Frischauer P.** Sittengeschichte der Welt, Knauer, München, Zürich, Τόμος 3ος, 1980:211.
149. **Περιοδικό Time**, 21-11-1977.
150. **Musicco M.** Our current knowledge (AIDS). In: The Reproductive Evolution, Senanayake P(ed), Parthenon Publ. Gr, New York, London, 1994:93-101.
151. **Battler J.** Letter II to my countywomen by an English Lady, Manchester, 1871:10.
152. **Brandt AM.** No magic bullet. A social History of Venereal Diseases in the United States since 1880. New York, Oxford, 1987.
153. **Εφημερίδα Times** (Λονδίνο), 17-10-1987.
154. **Anderson RM, May RM,** Transmission dynamics of HIV infection. Nature, 26:137, 1987.
155. **European Centre for the Epidemiological Monitoring of AIDS.** AIDS surveillance in Europe, No 35, Paris, 1992.
156. **Potts M.** How to win a battler. In: The Reproductive Evolution, Senanayake (ed), Parthenon Publ. Gr, New York, London, 1994:105-116.
157. **Saracco A. Musicco M., Nicolosi A. et al.** Man to woman sexual transmission of HIV: a prospective study of 343 steady partners of infected man. J. Acquir. Immune Defic. Syndrom 5:497, 1993.
158. **Berger W.** Περιοδικό Time, 21-07-1986.
159. **Cornis E.** Εφημερίδα Times, 30-12-1987, 7-02-1988.